

Välkommen till seminarium om
**Existentiell/andlig vägledning vid livets slut -
Döden tydliggör livet**

8 maj 2012

Palliativ vård vid livets slut

23maj 2012

Symtomlindring vid livets slut

24 maj 2012

Överås, Danska vägen 20
Göteborg

Betaniastiftelsen

Seminariernas syfte är att utifrån WHO:s definition av palliativ vård 2002 och Socialstyrelsens nationella riktlinjer för palliativ vård 2012 förmedla evidensbaserad kunskap om människosyn, värderingar och etiskt förhållningssätt samt att öka kunskapen om palliativ vård vid livets slut.

Palliativ vård vid livets slut

Basutbildningen betonar de palliativa hörnstenarna:

- Symtomkontroll i vid bemärkelse.
- Samarbete i ett mångprofessionellt arbetslag.
- Kommunikation och relation.
- Stöd till närstående under sjukdomen och efter dödsfallet.

Seminarieriet vänder sig till alla som möter människor vid livets slut inom vård och omsorg, kyrka/trossamfund, frivilligorganisationer, politiker och till andra som är intresserade.

Existentiell/andlig vägledning vid livets slut - Döden tydliggör livet

- Etik vid livets slut om självbestämmande, autonomi och etiska dilemman.
- När döden utmanar livet frågar om människans fria val
- Samtal inför döden - om människors olika förhållningssätt inför sin egen död
- Existentiell ensamhet om KASAM - Känsla av sammanhang kan skapa grund för meningsfullhet
- Existentiell ensamhet om människan inför livets och dödens mysterium
- om hopp och mening vid livets slut.

Seminarieriet vänder sig till alla som möter människor vid livets slut inom vård och omsorg, kyrka/trossamfund, frivilligorganisationer, politiker och till andra som är intresserade.

Symtomlindring vid livets slut

- Nationella riktlinjer och behandlingsstrategier vid symtomlindring.
- Teamsamverkan och samordnad vårdplanering.
- Analys, olika evidensbaserade behandlingsmetoder och utvärdering av svåra symtom.
- Symtomlindring vid livets sista dygn och vid döendet.
- Läkemedel

Seminarieriet vänder sig särskilt till sjuksköterskor och läkare samt till övrigt intresserade.

Målsättningen med våra utbildningar är att vara forum för evidensbaserad kunskap, erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning och ett komplement till andra spjutspetsfunktioner som finns utvecklade nationellt och internationellt.

Medverkande

Daniel Brattgård, sjukhuspräst Sahlgrenska Universitetssjukhuset, VDM teolog, samt sakkunnig ledamot i Statens Medicinsk-etiska Råd, Göteborg

Marie-Louise Ekeström, leg. sjuksköterska, projektledare LCP-projektet vid Stockholms Sjukhem, Stockholm

Peter Strang, överläkare vid Stockholms sjukhem, professor i palliativ medicin Karolinska Institutet, Stockholm

Ingrid Underskog, överläkare inom palliativ vård, Norrtälje

Ulla Burman, tf. direktor Betaniasstiftelsen, Stockholm

(Omslag: "Strandstudie, Bottenviken IV" 44x61 cm akvarell, Sture Berglund)

Program

Existentiell/andlig vägledning vid livets slut - Döden tydliggör livet den 8 maj 2012

08.00 - 09.00	Registrering och kaffe
09.00 - 10.30	Etik vid livets slut om självbestämmande, autonomi och etiska dilemman. Daniel Brattgård
10.30 - 10.45	Paus
10.45 - 12.00	När döden utmanar livet frågor om människans fria val, om ansvaret och skulden som bördor i livets slutskede. Peter Strang
12.00 - 13.00	Lunch
13.00 - 13.45	Peter Strang och Daniel Brattgård
13.45 - 14.30	Existentiell ensamhet, KASAM - Känsla av sammanhang kan skapa grund för meningsfullhet, Peter Strang
14.30 - 15.00	Kaffe
15.00 - 16.00	Existentiell ensamhet. Människan inför livets och dödens mysterium - om hopp och mening vid livets slut. Daniel Brattgård

Palliativ vård vid livets slut den 23 maj 2012

08.00 - 09.00	Registrering och kaffe.
09.00 - 09.45	Etik, centrala begrepp och definitioner. Ulla Burman och Ingrid Underskog
09.45 - 10.30	Brytpunkter i livets slutskede. Ingrid Underskog
10.30 - 10.45	Paus
10.45 - 12.00	Palliativa hörnstenar. Ingrid Underskog
12.00 - 13.00	Lunch
13.00 - 14.30	Forts. Palliativa hörnstenar. Ingrid Underskog
14.30 - 15.00	Kaffe
15.00 - 16.15	Omvårdnadsåtgärder, riktlinjer vid symtomlindring. Presentation av Liverpool Care Pathway (LCP) standardvårdplan för vård under livets allra sista tid. Marie-Louise Ekeström

Symtomlindring vid livets slut 24 maj 2012

08.00 - 09.00	Registrering och kaffe
09.00 - 09.45	Människosyn, värderingar och etiskt förhållningssätt vid symtomlindring. Utveckling av palliativ medicin. Ingrid Underskog
09.45 - 10.45	Analys, olika behandlingsmetoder, läkemedel och utvärdering av illamående, dyspné och andra svåra symtom. Ingrid Underskog
10.45 - 11.00	Paus
11.00 - 12.00	Forts. Analys, olika behandlingsmetoder, läkemedel och utvärdering av illamående, dyspné och andra svåra symtom. Ingrid Underskog
12.00 - 13.00	Lunch
13.00 - 14.30	Analys, olika behandlingsmetoder, läkemedel och utvärdering av smärta. Ingrid Underskog
14.30 - 15.00	Kaffe
15.00 - 16.00	Symtomlindring vid livets sista dygn vid döendet samt om närståendestöd. Ingrid Underskog.

Reservation för eventuella ändringar i programmen.

Information

Seminarieavgiften är 975 kronor exkl. moms per seminarium. I avgiften ingår förmiddagskaffe, lunch och eftermiddagskaffe. Kursintyg utfärdas.

Betaniastiftelsen bedriver non profit-verksamhet inom vård och omsorg med särskilt fokus på utbildningar och är medlem i riksorganisationen Famna. (<http://www.famna.org>)

Frågor kring seminariet ställs till

E-post: info@betaniastiftelsen.nu

Mobil: 070-318 37 22

Anmälan

- Existentiell/andlig vägledning vid livets slut, 8 maj
- Palliativ vård vid livets slut, 23 maj
- Symtomlindring vid livets slut, 24 maj

Namn .....

Arbetsplats .....

Adress .....

Postnr ..... Postadress .....

Fakturaadress .....

Telefon .....

E-post .....

Anmäl även ev. alternativ kost

Anmälan skickas till

Betaniastiftelsen
Frälsegården 27, 56192 Huskvarna
Mobil: 070-318 37 22
E- post: info@betaniastiftelsen.nu
Hemsida: www.betaniastiftelsen.nu

Senaste anmälningsdag

Existentiell/andlig vägledning vid
livets slut- Döden tydliggör livet - 14 april 2012
Palliativ vård vid livets slut - 27 april 2012
Symtomlindring vid livets slut - 27 april 2012